

เรื่อง พระลีลา “กำแพงเขย่ง”

รายละเอียด

พระลีลา หรือ พระกำแพงเขย่ง เป็นหนึ่งในกลุ่มพระพิมพ์ที่ได้รับความนิยมในวงการพระเครื่อง ซึ่งมีความโดดเด่นในเรื่องพุทธคุณที่เชื่อถือศรัทธากันมา และมีรูปลักษณ์งดงามทางพุทธศิลป์ โดยนิยมทำเป็นพระพิมพ์ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ พระพิมพ์ขนาดเล็กที่สามารถพกพานำติดตัว และองค์พระขนาดใหญ่ประมาณศอก เรียกว่า พระกำแพงศอก

พระกำแพงลีลานั้น บางครั้งเรียกว่า พระกำแพงเขย่ง คำว่า พระกำแพง นี้สันนิษฐานว่าเป็นคำเรียกจากลักษณะการพิมพ์รูปพระที่ย่อส่วนมาจากพระพุทธรูปปางลีลาที่เป็นปฏิมากรรมเอกลักษณ์สมัยสุโขทัย ซึ่งเป็นหนึ่งในพระพุทธรูปที่เรียกว่าพระ 4 อริยาบถ ได้แก่ พระนั่ง พระยืน พระเดิน และพระนอน ซึ่งพระพุทธรูปปางลีลาอยู่ในอริยาบถเดิน มักปั้นให้มีลักษณะอ่อนช้อย นิยมปั้นติดกับกำแพงหรือผนังซุ้มสถูปเจดีย์ ไม่ปั้นเป็นพระลอยองค์เหมือนรูปพระอริยาบถอื่นๆ

นอกจากนี้ ยังมีข้อสันนิษฐานอื่นถึงคำว่า กำแพง นั้น มาจาก กำแพงเพชร ซึ่งเป็นกลุ่มเมืองสำคัญโบราณในสมัยสุโขทัยที่มีการค้นพบพระพิมพ์ปางลีลาในรูปแบบต่างๆ จำนวนมาก ส่วนคำว่า เขย่ง เรียกจากลักษณะการย่างพระบาทของพระพุทธรูปปางลีลา บิดสะโพกเล็กน้อยและเอียงกายทางซ้าย ซึ่งเรียกว่า กริดพัง คนโบราณแลดูว่าเหมือนว่าพระกำลังก้าวเขย่ง จึงเรียกต่อกันมาว่า พระกำแพงเขย่ง

พระกำแพงปางลีลาขนาดเล็กมีอยู่ 2 ลักษณะ ได้แก่ กำแพงลีลาแบบเม็ดขนุน ตัวพระพิมพ์เป็นรูปวงรีคล้ายเม็ดขนุน และกำแพงลีลาพลูจีบ มีลักษณะเป็นทรงแหลมเหมือนกลีบจำปา กล่าวกันว่างามกว่าทรงเม็ดขนุน

พระกำแพงทั้ง 2 ลักษณะพบอยู่ในกรุพระเจดีย์วัดร้างต่างๆ ในเขตเมืองกำแพงเพชร โดยเฉพาะวัดร้างบริเวณทุ่งเศรษฐี ซึ่งในสมัยสุโขทัย มีฐานะเป็นเขตอรัญญิก ซึ่งพระกำแพงที่ค้นพบจากกรุทุ่งเศรษฐีจะเป็นที่นิยมมาก โดยเฉพาะกำแพงลีลาแบบพลูจีบเนื่องจากองค์พระมีความงดงามและคมชัด

พระกำแพงลีลาแบบกำแพงศอก พบในเขตจังหวัดที่เป็นแคว้นสุพรรณภูมิเดิม ตั้งแต่จังหวัดนครสวรรค์ลงไปจนถึงจังหวัดสุพรรณบุรี มีความสูงประมาณข้อศอก นิยมวางไว้บูชาบนโต๊ะหรือในตู้พระ เดิมนิยมทำจากวัสดุดินเผา ภายหลังนิยมใช้ดินบุกผสมตะกั่วมาหล่อองค์พระ เรียกว่า เนื้อชิน

ลักษณะของพระกำแพงศอกเป็นรูปทรงยาว ตรงส่วนบนของแผงพระจะสอบเข้าด้วยกันเหมือนรูปโค้งปลายแหลม มีรายละเอียดขององค์พระและลวดลายต่างๆ งดงามชัดเจนมาก โดยมีพระพุทธรูปลีลาประทับอยู่ในซุ้มที่ตกแต่งลวดลายพันธุ์พฤกษา

กล่าวกันว่าพระลีลากำแพงศอกของแท้ต้องประดับซุ้มด้วยแจกันดอกไม้ 2 ข้าง ซึ่งเป็นรูปแบบนิยมในสมัยสุโขทัย กรุพระลีลากำแพงศอกที่สำคัญๆ ได้แก่ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วัดราชบูรณะ จังหวัดอยุธยา และวัดสนามชัย วัดพระรูป จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้น

ความเชื่อด้านพุทธคุณของผู้ที่บูชาพระลีลา-กำแพงเขย่ง จัดอยู่ในเรื่องเมตตามหานิยม การทำมาค้าขาย ความเจริญก้าวหน้า ซึ่งแผงนัยยะจากลักษณะของพระพุทธรูปปางลีลาที่อยู่ลักษณะก้าวเดิน ก้าวอย่าง ซึ่งสื่อถึง

ความก้าวหน้าหรือก้าวอย่างมั่นคง

นอกจากนี้ ยังเชื่อว่าสามารถป้องกันอัคคีภัยได้อีกด้วย เมื่อรวมถึงความมั่งคั่งของรูปลักษณะทางพุทธศิลป์แล้ว พระลี้ลา-กำแพงเขย่ง จึงเป็นพระพิมพ์ที่มีผู้นิยมบูชามากที่สุดประเภทหนึ่ง

คำสำคัญ : พระเครื่อง, กำแพงเพชร

ที่มา : <http://www.thaistudies.chula.ac.th/2018/09/29/พระลี้ลา-กำแพงเขย่ง/>

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2019-08-16

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1181&code_db=610005&code_type=01

The Office Of Academic Resource Information And Technology